

se tak nestane, může stráž finanční přístup obsadit a učiniti potřebná opatření, by uprchlík neunikl a věci u něho se nalézající odvečeny nebyly (§ 277 ř. cel. a monop.).

6. Osoby, u nichž se prohlídka koná, povinny jsou bez váhání otevřítí zřízencům stráže finanční místnosti a nádoby chovající hledaný předmět, pokud jest znám, předložiti veškerou zásobu zboží a osvědčiti (vykázati) příjem nebo původ zboží toho, pokud k tomu zákonem jsou vázány (§ 284 ř. cel. a monop.).

7. Oprávnění propůjčená strážní finanční v zájmu ostríhání obchodu platí nejen pro obvod celní, nýbrž i pro území ze svazku celního vyňatá, pokud jde o ony státní monopoly, které ve vyňatých částech jsou zavedeny (§ 441 ř. cel. a monop.).

8. Činí-li strany ústně statistická ohlášení, přijímají zřízenci stráže finanční udání o původu a určení zboží a předmětů, při dovozu též udání o bydlišti příjemcově, přesvědčují se o správnosti ohlášení případně i dalšími dotázkami, a doplňují tato data šetřením z povinnosti úřední konaným o druhu a množství zboží nebo předmětu, pokud jde pak o obchod zušlechťovací nebo správkový, nastává orgánům stráže finanční úloha vyšetřiti druh objednaného nebo provedeného zušlechtění nebo správkový (opravy — viz § 22 nař. min. obch. a fin. ze dne 10. prosince 1890 č. 213 ř. z., vydané k zákonu ze dne 26. června 1890 č. 132 ř. z.).

Stroje hnací.

I. Pojem.

Stroje hnací jsou zařízení sloužící k tomu, aby jisté množství vody v pravidelném pohybu se udrželo a aby vody k živnostenským pracem vhodným a přiměřeným způsobem mohlo se užiti. Již od dob nejstarších používalo se hnacích strojů ku pohánění mlýnů, takže mlýnská produkce bez nich nebyla téměř možná; splavy, stavidla, mlýnské náhony byly podstatnou součástí hnacích strojů. Znenáhla však používalo se vodní síly též k jiným průmyslovým podnikům a zařízením, takže vznikly hnací stroje nejrozmanitějších druhů; stroje hnací mají zejména za účel trvale udržeti jisté množství vody k provozování podniku potřebné v určité výši a bývají tak zařízeny, aby potřebné množství vody bylo vždy pohotově.

Hnací stroje slouží nyní jednak k výrobě nejrůznějších produktů, jednak však též k čištění a odvádění různých odpadků, a užívá se jich nyní v nesčetných téměř odvětvích průmyslových, tak na př. v pivovarnictví, lihovarnictví, cukrovarnictví, ve sklárnách, prádelnách, koželužnách, barvírnách a pod. Mezi hnací stroje náleží též lodní mlýny, jež nejsou zřízeny na zvláštních náhonech, nýbrž jež do řeky bezprostředně zasahují, takže přirozená síla tekoucí vody mlýn v pohyb uvádí. — Výraz »hnací stroj« (Tribewerk) ve smyslu novějšího zákonodárství vyskytuje se teprve v letech čtyřicátých v tomto století a sice jako překlad francouzského »usine« (Bauwert str. 26); dříve mluvilo se všeobecně toliko o mlýnech (Mühle; srv. Peyrer, str. 249).

II. Zřízení strojů hnacích.

Ke zřízení hnacích strojů jest zapotřebí svolení příslušného politického úřadu, jelikož hnací stroje náleží k oněm zařízením a dílům, jež mohou míti vliv na povahu vody, na její tok nebo výšku vodního stavu anebo konečně mohou břehy ohrožovati. Tohoto povolení jest třeba netoliko při hnacích strojích ve vodách veřejných, nýbrž i ve vodách soukromých,

v těchto však jen tenkrát, jestliže hnací stroj má vliv na práva cizí nebo na povahu, tok nebo výši vody vod veřejných (§ 17 zák. vod. pro Čechy, § 2 vod. zák. pro Krajinu, § 15 vod. zák. pro Štýrsko, § 16 vod. zák. všech ostatních zemí). Z toho plyne, že ke zřízení hnacích strojů ve vodách veřejných jest bez výjimky zapotřebí úředního svolení, při vodách soukromých však jen tenkrát, dotýkají-li se jakýmkoli způsobem práv osob třetích nebo mají-li jakýkoli vliv na vody veřejné. Rovněž ke každé změně jejich, pokud tato má vliv na tok, spád neb užívání vody veřejné, dlužno vymoci si svolení politického úřadu (§ 18 česk., § 3 krajinského, § 17 všech ostatních zák.). Ze slovního znění cit. §§ 16 a 17 jde však na jevo, že i ku zřízení jednotlivých součástí hnacích strojů jako stavidel, náhonů, nádržek a pod. se vyžaduje úřední povolení. Právem však Peyrer (Wasserrecht str. 248) poznamenává, že změny a opravy vnitřních děl vodních z pravidla není nutno úřadu ohlašovati, poněvadž na tok, spád nebo výši vody nemívají účinku.

Samozřejmě jest, že vzhledem ku vynikající důležitosti hnacích strojů vodní zákon jim plnou pozornost věnovati musí, jednak aby k podpoře oněch odvětví průmyslových, jež vodní síly nutně potřebují, zřizování hnacích strojů v případě potřeby cestou vyvlastnění usnadnil, jednak však též, aby soukromým poměrům právním a zájmům veřejným potřebné ochrany proti každému porušení jich poskytl, poněvadž při používání hnacích strojů mohou nastati kolise různých práv požívacích, jež citelnou škodu, jak pro ostatní vodní interesenty, tak i pro zájmy veřejné snadno mohou míti v zápětí, a sice škody, jichž pravé příčiny jen z těžka lze poznati a jež tudíž též nesnadno lze napravití (Peyrer, str. 249; srv. čl. Zdýmadla).

Strojnictví (stavba strojů) je živností svobodnou (obchodní a živnostenská komora ve Vídni). Ministerstvo orby srozuměvši se s min. vnitra prohlásilo vzhledem k tomu, že stavba hospodářských strojů i tam, kde se neděje po továrnicku, spojuje v sobě více živností a tudíž vzdělání ve veškerých odvětvích této živnosti vyučením a delší praxí, která je zpravidla jen v určitém oboru, namnoze je vyloučeno a tím zpravidla nemožno podati průkaz způsobilosti k nastoupení živnosti stavby strojů ve všech odvětvích, že nemůže zařaditi živnost tuto mezi živnosti řemeslné ve smyslu § 1 odst. 2 živnostenské novely z 15. března 1883 č. 39 ř. z. Stavba mlýnů je odvětvím stavby strojů a předpokládá, provozuje-li se v plném rozsahu, vědomostí strojního technika neb strojníka. Mlýny pro potřebu venkova jsou obyčejně velmi jednoduché konstrukce a k jich zřizování jsou dostatečně způsobilými zkušenými praktičtími řemeslníci, kteří byli po delší dobu zaměstnáni při pracích zřizovacích a opravných. Stavba mlýnů, jsouc odvětvím stavby strojů, jest živností svobodnou. Co se týče živnostenské povahy stavby mlýnů větrných, náleží stavba ta k stavbě mlýnů a strojů; dlužno ji počítati, byla-li ohlášena co samostatná živnost, ku svobodným živnostem, ježto ji min. nař. ze dne 30. června 1884 č. 110 ř. z. mezi řemeslnými živnostmi neuvádí. Spřízněností stavby mlýnů s živností truhlářů a stavitelů mlýnů ve smyslu § 106 živn. ř. je úplně odůvodněno, aby byli živnostníci, kteří se výhradně zabývají výrobou tohoto článku, přijati do společenstva truhlářů, kolářů, bednářů, stavitelů varhan a mlýnů atd. (obch. a živn. komora ve Vídni). Výroba strojů větrem hnaných je živností samostatnou a sice řemeslnou (obch. a živn. kom. v Praze). Zřízení